

מתוך היקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זרעים סביב לשלחם,
תכלים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת ויחי

אותיות ד • ה • טו

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושיו וספריו יזכה לישועות בבני חי ומזוני

גלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול וכלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה"

לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאסקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בגנזק מרובטל (17) סניף 635
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים יגן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי זמננו ועל טוב סלה
מחבטות
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעסיק בדביו רבנו ולבארים כראוי עד הוכח שמשנת ידיו, אולם דביו רבנו עמוקים מני ים ואין כבודנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דביו ודעונו, ובראי לא לקבוע כשה שנתכב שזה הפירוש המוחלט בדביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים ה"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דביו חז"ל ואו רבותנו הקדושים, בודאי לא על רבנו הקדוש ז"ע יהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דביו רבנו, אא מוטב שימצאם לרדנו ככרי שנובל לתקנם ולשלכם במהרהדות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בזכיו הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת וַיְחִי

ד

פְּסוּק (בראשית מז, כט) 'שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי, פְּרֵשׂ רַשְׁי, וְהִשְׁבַּע לִי. וְאִם תֹּאמַר שְׂיֹסֶף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לֹא מִיָּד, שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר לֵאמֹר לֹא (שם פסוק לא) אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ וְכִי

זָרַע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

ד

שבועת יוסף היוצרת להבטיח ליעקב להעלותו ולקברו בארץ ישראל

דקדוקים בשבועת יוסף ליעקב

על הפסוק (בראשית מז, כט) "שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי, פְּרֵשׂ רַשְׁי, וְהִשְׁבַּע לִי. וְאִם תֹּאמַר שְׂיֹסֶף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לֹא מִיָּד, שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר וּלְאֵם תֹּאמַר שְׂיֹסֶף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לֹא מִיָּד, שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר לֵאמֹר לֹא (שם מז, ל), עד שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר וּלְאֵם תֹּאמַר שְׂיֹסֶף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לֹא מִיָּד, שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר לֵאמֹר לֹא (שם מז, לא) אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ וְכִי (שם) וְיִשְׁבַּע לִי".

שיקברנו בארץ ישראל, אלא אמר לו בלי שבועה 'אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ' (שם מז, ל), עד שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר וּלְאֵם תֹּאמַר שְׂיֹסֶף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לֹא מִיָּד, שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר לֵאמֹר לֹא (שם מז, לא) אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ וְכִי (שם) וְיִשְׁבַּע לִי".

ואם תאמר לתרץ ולפרש, שְׂיֹסֶף נִשְׁבַּע לָמָּה יוֹסֵף לֹא נִשְׁבַּע לֹא מִיָּד, שְׂהֶצְרַךְ יַעֲקֹב לְחֹזֵר לֵאמֹר לֹא (שם מז, לא) אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ וְכִי (שם) וְיִשְׁבַּע לִי".

ציננים ומקורות

לו, כמו שפירשתי, שלאחר שהודה להיות תחת ירכו, אמר לו: 'השבעה לי, ע"כ. והחוקוני (פסוק כט) פירש, 'שים נא ירך תחת ירכי, זאת לפנים בישראל, דוגמת תקיעת כף היא, ע"כ. הרי שגם לדעתו לא היתה זו שימת יד לשם שבועה, כמו שהיה אצל אליעזר. ג. לשון הפסוק, וְיִשְׁבַּע לִי עִם אֲבֹתִי וְנִשְׁבַּע לִי מִמִּצְרַיִם וְיִשְׁבַּע לִי מִמִּצְרַיִם בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ. ד. לשון הפסוק, וַיֹּאמֶר הַשְּׂבָעָה לִי וַיִּשְׁבַּע לֹא וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה. ה. פירוש, לפי צד זה, מה שאמר יוסף 'אנכי אעשה כדבריך, היינו בלי שבועה. וכך מבואר ברמב"ן (בראשית מז, לא), ובאור החיים (שם מז, כ). וראה עוד להלן. בתרגום יונתן [על פי פירוש חת יונתן] כתב, שבגלל שהוא בנו לא שם ידיו תחת

א. לשון הפסוק, וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצָאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדָךְ תַּחַת יְרֵכִי וְעִשִׂיתָ חֶסֶד וָאֱמֶת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם. ב. כמו שפירש רש"י בפרשת חיי שרה (בראשית כד, ב), לפי שהנשבע צריך שיטול בידו חפץ של מצוה, כגון ספר תורה או תפילין, והמילה היתה מצוה ראשונה לו, ובאה לו על ידי צער, והיתה חביבה עליו ונטלה, ע"כ. אמנם בכבוד שור (פסוק כט) ביאר, ששימת יד יוסף תחת ירך יעקב, לא היתה לשם שבועה, וזה לשונו, 'שים נא ירך תחת ירכי, השתעבד לך, להיות נתון תחת רגלי לך. וכן כתב עוד להלן (פסוק לא) וַיֹּאמֶר הַשְּׂבָעָה לִי, נראה עתה ש'שים נא ירך תחת ירכי אינו על דרך שבועה, אלא על דרך להיות משועבד

לִבְנֵי. וְעוֹד קָשָׁה, שְׁתַּבַּת 'ל' מִיַּתְרַת.
וַיֵּשׁ לֹאמֵר, שְׁמַתְחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל
יַעֲקֹב לְצוּוֹת לְיוֹסֵף בְּצוּוֵי גְמוֹר
שְׁלֵא יִקְבְּרוּהוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁהָיָה לֹא
בְּדִידִיָּה דְיוֹסֵף תִּלְיָא מִיַּלְתָּא, דְּדִילְמָא
פְּרַעָה לֹא יִתֵּן לוֹ רְשׁוּת לְקַבְּרוֹ בְּאַרְצָא
יִשְׂרָאֵל, אֱלָא אֲדַרְבָּא, יִרְצָה שִׁיקְבְּרוּהוּ
בְּמִצְרַיִם, וְאִין דְּרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת לִבְנֵי

יִרְכִי, אִם פְּנֵי, לְמָה הָזֵר יַעֲקֹב לֹאמֵר
'הַשְּׁבַעָה לִי', תִּרְי שְׁבוּעוֹת לְמָה לִי.
וְעוֹד קָשָׁה, שְׁמַתְחִלָּה יַעֲקֹב אָמַר 'שִׁים
נָא' לְשׁוֹן בְּקָשָׁה (רֵאָה בְּרֻכּוֹת ט, א),
כְּאֵלּוּ מְבַקֵּשׁ הַדְּבָר מֵאִישׁ נְכָרִי דְרַךְ מְצִיאת
חֵן. וְאַחַר שֶׁאָמַר יוֹסֵף (שֵׁם פֶּסוּק ל) 'אֲנֹכִי
אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרְךָ', אִזּוֹ אָמַר לוֹ בְּלִשׁוֹן צוּוֵי
'הַשְּׁבַעָה לִי', כְּמוֹ שֶׁהוּא דְרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

'הַשְּׁבַעָה לִי', כְּמוֹ שֶׁהוּא דְרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת
לִבְנֵי שֶׁהוּא חַיִּיב לְשִׁמוּעַ בְּקוּלוֹ.
וְעוֹד קָשָׁה עַל מַה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב
'הַשְּׁבַעָה לִי', שְׁתַּבַּת 'ל' הִיא מִיַּתְרַת,
שְׂכִיּוֹן שֶׁנִּתְפָּרֵשׁ בְּפֶסוּק הַקּוּדֵם עַל מַה
יִשְׁבַּע, הִיָּה לוֹ לֹאמֵר לְיוֹסֵף רַק 'הַשְּׁבַעָה'.

הַשְּׁבוּעָה הַרְאֵשׁוֹנָה הִיָּתָה

שִׁיּוֹסֵף רַק יִשְׁתַּדַּל כַּךְ אֲצֵל פְּרַעָה

וַיֵּשׁ לֹאמֵר, שְׁמַתְחִלָּה לֹא הָיָה יָכוֹל יַעֲקֹב
לְצוּוֹת לְיוֹסֵף בְּצוּוֵי גְמוֹר שְׁלֵא יִקְבְּרוּהוּ
בְּמִצְרַיִם, אֲלָא יַעֲלֵהוּ לְאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה
לֹא בְּדִידִיָּה דְיוֹסֵף תִּלְיָא מִיַּלְתָּא - הַדְּבָר
אִינּוּ תְלוּי בְּדַעְתּוֹ שֶׁל יוֹסֵף לְבַדּוֹ, אִם יוֹכֵל
לְקַבְּרוֹ בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, דְּדִילְמָא - כִּי שִׁמָּא
פְּרַעָה לֹא יִתֵּן לוֹ - לְיוֹסֵף רְשׁוּת לְקַבְּרוֹ
בְּאַרְצָא יִשְׂרָאֵל, אֱלָא אֲדַרְבָּא, יִרְצָה
שִׁיקְבְּרוּהוּ בְּמִצְרַיִם, וְאִין דְּרַךְ הָאֵב לְצוּוֹת

כְּדַבְּרְךָ, הִינּוּ שְׂמִיד נִשְׁבַּע לוֹ כֵּן, וְכִמוֹ
שְׂבִיקֵשׁ יַעֲקֹב מִמֶּנּוּ, אִם פְּנֵי, יֵשׁ לְתַמּוּהָ
לְמָה אַחֲרֵי שֶׁכָּבַר נִשְׁבַּע כְּשֵׁם יָדוֹ תַּחַת
יִרְכּוּ, הָזֵר יַעֲקֹב לֹאמֵר לוֹ שׁוּב 'הַשְּׁבַעָה לִי',
וּבִיקֵשׁ מִמֶּנּוּ שְׁבוּעָה נּוֹסֶפֶת, שֶׁתִּרְי - שְׁתִּי
שְׁבוּעוֹת עַל דְּבַר אֶחָד, לְמָה לִי.

וְעוֹד קָשָׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, שְׁמַתְחִלָּה
יַעֲקֹב אָמַר לְיוֹסֵף (שֵׁם מִז, כט) 'שִׁים נָא יָדְךָ
תַּחַת יִרְכִי', שֶׁהוּא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה, כְּמְבוֹאֵר
בְּגִמְרָא (בְּרֻכּוֹת ט, א), וּמִשְׁמַע מִכַּךְ שֶׁכְּאֵלּוּ
יַעֲקֹב מְבַקֵּשׁ הַדְּבָר בְּלִשׁוֹן בְּקָשָׁה מֵאִישׁ
נְכָרִי - זֶה, דְּרַךְ מְצִיאת חֵן, וְכִמוֹ שֶׁאָמַר לוֹ
(שֵׁם מִז, כט) 'אִם נָא מְצִאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ',
וְלֹא כְּמִי שֶׁמְצוּהָ לִבְנוֹ הַמְּחוּיִיב לְשִׁמוּעַ
בְּקוּלוֹ, שִׁיעֵשָׂה בְּשִׁבְלֵהּ אִיזָה דְּבַר'. וְאִילוֹ
אַחַר שֶׁאָמַר לוֹ יוֹסֵף 'אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרְךָ'
(שֵׁם מִז, ל), אִזּוֹ אָמַר לוֹ יַעֲקֹב בְּלִשׁוֹן צוּוֵי

צִיּוֹנִים וּמְקוּרֹת

יִשִּׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יִרְכִי, אִין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה,
כְּלֹמֵר, אֵל תְּקַפִּיד עַל שְׂאֵנִי שׁוֹאֵל מִמֶּךָ שְׁבוּעָתְךָ תַּחַת
יִרְכִי, כִּי הַנִּשְׁבַּע צִרִיךְ לִטּוֹל בִּידוֹ חֶפֶץ שֶׁל מְצוּהָ.
ת. וְכֵן הַקְשָׁה בְּאַלְשִׁיךְ (פֶּסוּק כט, קוֹשִׁיא ח), וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ, כִּי הֵלֵא כְּלָל אֹמְרוֹ יִאֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרִיךָ
הוּא שִׁישִׁים יָדוֹ תַּחַת יִרְכּוּ וְיִשְׁבַּע לוֹ, וְאִם כֵּן, לְמַה
אָמַר שְׁנִית 'הַשְּׁבַעָה לִי'. וְגַם, מֵלֵת לִי וּמֵלֵת לִי

יִרְכּוּ לְהַשְׁבַּע לוֹ, אֲלָא אָמַר 'אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרִיךָ'.
וְכֵן כְּתַב בְּהַעֲמֵק דְּבַר, שֶׁעַל כֵּן אָמַר לוֹ, 'אֲנֹכִי לְפִי
עֲרִכִי דִי הַבְּטַחְתִּי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרִיךָ. וְרֵאָה עוֹד
בְּמַלְכֵיִם, טַעַם שֶׁלֹּא נִשְׁבַּע לוֹ מִיָּד, לְהִרְאוֹת שֶׁאֵף
שְׂאֵנִי אֲנוֹס מַחְמַת הַשְּׁבוּעָה, יַעֲשֶׂה כְּדַבְּרִי יַעֲקֹב.
ו. לְשׁוֹן הַגְּמֵרָא, אִין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בְּקָשָׁה.
ז. וְכִבְר עֵמֵד עַל זֶה כְּהַדָּר וְקִנִּים עַל הַתּוֹרָה, וּפִירֵשׁ,

לרמוזו ליעקב, שהדבר יהיה בדברו של יעקב שדבר בלשון בקשה, לפי שהדבר תלוי בדעת פרעה. אבל אם פרעה לא ירצה לתן לו הרשות, אין כאן מקום להשבע לעשות כל מאמצי פחו, שאינו מן הדין להרבות הפצרות למלך, והשבועה תהיה במלה מעיקרא.

בצווי גמור מה שתלוי בדעת אחרים. ולכן אמר לו בלשון בקשה, שישבע לו לעשות כל מאמצי פחו להשתדל על זה כדי שפרעה יתן לו רשות. ויוסף השיב 'אנכי אעשה כדברך', והיה לו לומר רק 'אנכי אעשה', ותו לא. אלא כך רצה יוסף

זרע שמשון המבואר

שיבקש מעט אצל פרעה להרשות לו לקברו בארץ ישראל^ט.

אבל אם פרעה לא ירצה לתן לו הרשות אחרי בקשה מועטת זו, אין כאן מקום להשבע לעשות כל מאמצי פחו ולהפציר הרבה אצל פרעה על ענין זה, מפני שאינו מן הדין להרבות הפצרות למלך. והשבועה שנשבע יוסף ליעקב, תהיה במלה מעיקרא, כלומר, שאם יוסף יבקש מעט מפרעה ולא יצליח בכך, ויקבור את יעקב במצרים, לא יהיה נחשב לו שעובר על השבועה, ואף שלא נשתדל הרבה אצל פרעה כפי שביקש יעקב, לפי שהוא נשבע רק לבקש מעט מפרעה על ענין זה ולא יותר מכך, והרי קיים דברו.

בשבועה השניה הבטיחו שיקברו בארץ ישראל וכיון שראה יעקב שיוסף נשבע לו רק שיבקש מעט אצל פרעה על ענין הקבורה בארץ ישראל, לפי שהוא חושש להשתדל הרבה ולהפציר בו על כך, וכפי שהבין ממה שדיבר יעקב אליו בלשון בקשה,

לבנו בצווי גמור לעשות מה - דבר שאינו תלוי רק בדעת הבן אם לעשותו אם לא, אלא הוא תלוי גם בדעת אחרים, שהרי אין בידו לעשות כן אם לא יסכימו האחרים שיעשה כן.

ולכן אמר לו 'שים נא' בלשון בקשה, שישבע לו רק לעשות כל מאמצי פחו להשתדל על זה הרבה אצל פרעה, ולהפציר בו, כדי שפרעה יתן לו רשות, אך לא ציוה עליו להשבע לו באופן מוחלט שיקברנו בארץ ישראל.

יוסף השיב ונשבע, 'אנכי אעשה כדברך', ולכאורה קשה שהיה לו לומר בשבועתו רק 'אנכי אעשה', ותו לא - ולא יותר מכך, שמזה היה משמע שיוסף נשבע לאביו לעשות כמו שביקש, והיינו שישתדל ויתאמץ ככל כוחו על ענין זה. אלא בודאי כך רצה יוסף לרמוז ליעקב, במה שהוסיף לומר 'כדברך', שאכן הדבר - השבועה יהיה 'בדברו של יעקב', שדבר בלשון בקשה, לפי שהדבר תלוי בדעת פרעה, ועל כן גם הוא נשבע לו רק

ציונים ומקורות

כתב לפרש, 'אנכי' מצד עצמי, 'אעשה כדברך' בכל

שתיים מיותרות. עיי"ש תירוצו. ט. בספורנו.

אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַךָ'. וְזֹאת הַשְּׁבוּעָה
הוא התקון והעצה שנתן ליוסף, כדי
שפרעה יהיה מכרח לתן לו רשות, כמו
שאמרו ז"ל.

וְלִבְּנֵי אָמֵר לוֹ יַעֲקֹב הַשְּׁבִיעָה לִּי
לעשות הדבר הזה, שאז לא
יוכל פרעה למאן, כמו שאמרו ז"ל (סוטה
לו, ב) על פסוק (בראשית ג, ו) 'עלה וקבר את

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

יגלה שהוא מכיר בלשון הקודש, ואילו
פרעה אינו מכיר בלשון זו, שזה בזיון
גדול לפרעה, שיוודע לכל שהמשנה
למלך חכם הוא יותר מהמלך. ולפי
שפרעה לא ירצה שיוסף יגלה דבר זה,
ירשה לו לקבור את אביו בארץ ישראל
כפי שנשבע, ולא יצטרך להשאל על
השבועה שנשבע ליעקב ולהתירה, כדי
שלא ישאל גם על השבועה שנשבע
לפרעה אודות ידיעתו בלשון הקודש.

ונמצא שזאת השבועה שהשביע יעקב
את יוסף שיבטיח לו להעלותו לארץ
ישראל, ולא שישתדל בלבד, הוא התקון
- ההכנה והעצה שנתן יעקב ליוסף, כדי
שפרעה יהיה מכרח לתן לו רשות להעלותו
לארץ ישראל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל.³

לִבְּנֵי אָמֵר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּפַעַם הַשְּׁנִיָּה
בלשון ציווי, 'השבועה לי' לעשות הדבר
הזה, היינו שתבטיחני לקבור אותי בארץ
ישראל, ולא רק לבקש בקשה מועטת על
כך אצל פרעה, שאז אפילו אם יוסף יבקש
מפרעה על כך אפילו פעם אחת, לא יוכל
פרעה למאן ולא להרשותו לקברו שם,
כמו שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא (סוטה לו,
ב) 'על הפסוק (בראשית ג, ו) "עלה וקבר את
אביך כאשר השביעך", שרק לפי שהשביע
יעקב את יוסף, הרשה פרעה ליוסף
לקברו בארץ ישראל, מפני שאם ימאן
להרשות לו לעשות כפי שהשביעו יעקב,
ויצוה ליוסף להשאל על השבועה
ולהתירה, יאיים עליו יוסף שישאל גם
הוא על השבועה שנשבע לפרעה, שלא

ציונים ומקורות

בארץ ישראל], אמר ליה [פרעה ליוסף], זיל איתשיל
אשבועתך [לך ותישאל על שבועתך להתירה]. אמר
ליה, ואיתשילי נמי אדיריך [אם כן, אני אשאל גם כן
על השבועה שנשבעתי לך שלא לגלות על לשון
הקודש שאני מכיר ולא אתה], ואף על גב דלא ניחא
ליה [ואף על פי שלא היה נוח לפרעה שיוציאו את
מיטת יעקב ממצרים], אמר ליה, 'עלה וקבור את
אביך כאשר השביעך' [ולא תישאל על השבועה
שנשבעת לאביך, לפי שפרעה פחד שמא ישאל גם על
השבועה שנשבע לו, ויגלה שפרעה אינו מכיר בלשון
הקודש כמוהו, ויתבוהו]. יא. לשון הפסוק,
יִיאָמֵר פְּרַעַה עֲלֶיהָ וְקָבַר אֶת אָבִיךָ כַּאֲשֶׁר הִשְׁבִּיעַךָ.
יב. ראה אבן עזרא (פסוק ל) שמבואר כן בקיצור
לשונו. ובאלשיך (שם) כתב, וזה לשונו, 'על כן חזר

כחי. י. לשון הגמרא, בא גבריאל ולימדו
[ליוסף] שבעים לשון וכו', כל לישנא דאישתעי פרעה
בהדיה אהדר ליה, אישתעי איהו בלשון הקדש, לא
הוה קא ידע מאי הוה [בכל לשון שהיה פרעה
מדבר עם יוסף, היה יוסף עונה לפרעה באותו לשון,
אמנם כאשר יוסף דיבר עם פרעה בלשון הקודש לא
ידע פרעה מה יוסף אומר, לפי שלא הבין פרעה את
לשון הקודש]. אמר ליה, אגמרי. אגמריה ולא גמר
[אמר פרעה ליוסף, למדני לשון הקודש, וניסה יוסף
ללמדו, אך פרעה לא הצליח ללמדו]. אמר ליה,
אישתבע לי דלא מגלית. אישתבע לו [אמר לו פרעה
ליוסף, השבע לי שלא תגלה שאתה מכיר בלשון אחת
שאני איני מכיר, ונשבע לו יוסף שלא יגלה]. כי אמר
ליה [יוסף לפרעה] 'אבי השביעני לאמרו' [לקברו

אֶלָּא בְּשִׂיתָן לָךְ פְּרָעָה רְשׁוּת, אֲבָל
לְעֵין הָעוֹלָם הִיא שְׁבוּעָה גְּמוּרָה.
וּכְשֶׁאָמַר לוֹ פְּרָעָה, זֵיל אִיתְשִׁיל
אֲשִׁבוּעֶתְךָ, אָמַר לֵיהּ, אִיתְשִׁיל נְמוּ
אֲדִידֶךָ וְכוּ', כִּדְאָמְרִינָן בְּפֶרֶק קַמָּא
דְּסוּמָה (שם).

וּלְפִי שֶׁהָיָה אֲפָשֶׁר שְׂאָף לְאַחַר
הַשְּׁבוּעָה פְּרָעָה יִקְשֶׁה לְבוֹ
וְלֹא יִרְצֶה לְתַן לוֹ רְשׁוּת לְקַבְּרוּ בְּאַרְץ
יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצְאָת הַשְּׁבוּעָה בְּמַלְהָ. לְכַךְ
הוֹסִיף תַּבְּת לֵי', כְּלוּמַר, הַשְּׁבַע לִי, עַל
דְּעִתִּי, וְאֲנִי אֵין דְּעִתִּי שְׂתַחֲוֹל הַשְּׁבוּעָה

זֶרַע שְׂמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

עֲבַרְתָּ עֲלֶיהָ, וְאֵין לָךְ לַחֲשׁוֹשׁ שְׂמָא
תַּעֲבוּר עַל הַשְּׁבוּעָה".

פְּרָעָה סַבּוּר הִיָּה שְׁהִיא שְׁבוּעָה גְּמוּרָה
וְאִף ¹⁰ שֶׁהַשְּׁבוּעָה הַשְּׁנִיָּה הִיתָה עַל
דְּעַת יַעֲקֹב, וְהִיתָה מִתְּבַטְּלַת אִם לֹא יוֹכֵל
יוֹסֵף לְקִיּוּמָה, אֲבָל מְכַל מְקוֹם לְעֵין כֹּל
הָעוֹלָם, וְגַם פְּרָעָה בְּכֹלֵל, הִיָּה נִרְאָה
שֶׁהַשְּׁבוּעָה הִיא שְׁבוּעָה גְּמוּרָה, וְלֹא הִיתָה
עַל דְּעַת יַעֲקֹב. וְלִכֵּן כְּשֶׁאָמַר לוֹ פְּרָעָה
לִיוֹסֵף, זֵיל אִיתְשִׁיל אֲשִׁבוּעֶתְךָ - לָךְ וְהִשְׁאֵל
עַל הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּעְתָּ לְאַבְיָךְ לְהַעֲלוֹתָ
וּלְקַבְּרוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, וְתוֹכֵל לְקַבְּרוּ
בְּמִצְרַיִם, אֵיִים עֲלֵינוּ יוֹסֵף, וְאָמַר לֵיהּ, אִם
כֵּן שְׂאֵתָה מְכַרִּיחֲנִי לְהִשְׁאֵל עַל הַשְּׁבוּעָה
שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לְאַבְי, אִיתְשִׁיל נְמוּ אֲדִידֶךָ וְכוּ'

הַשְּׁבוּעָה הִיתָה עַל דְּעַת יַעֲקֹב
כְּדִי שֶׁתְּבַטֵּל אִם פְּרָעָה יִמָּאן

וּלְפִי שֶׁהָיָה אֲפָשֶׁר, שְׂאָף לְאַחַר
הַשְּׁבוּעָה, שֶׁהַשְּׁבִיעַ יַעֲקֹב אֵת יוֹסֵף בְּפַעַם
הַשְּׁנִיָּה, לְהַעֲלוֹתוֹ מִמֶּשׁ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל,
מְכַל מְקוֹם פְּרָעָה יִקְשֶׁה לְבוֹ, וְלֹא יִרְצֶה
לְתַן לוֹ רְשׁוּת לְקַבְּרוּ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל,
וְנִמְצְאָת הַשְּׁבוּעָה בְּמַלְהָ - שִׁוּסֵף עֲבַר עַל
הַשְּׁבוּעָה, וְהִיָּה יַעֲקֹב חוֹשֵׁשׁ, שְׂמָא מִשׁוּם
כֵּךְ לֹא יִרְצֶה יוֹסֵף לְהַשְּׁבַע לוֹ פֶּן יַעֲבוּר
עֲלֵיהּ. לְכַךְ הוֹסִיף יַעֲקֹב תַּבְּת לֵי', וְאָמַר
'הַשְּׁבַע לִי, כְּלוּמַר, הַשְּׁבַע לִי, כְּלוּמַר,
עַל דְּעִתִּי, וְאֲנִי אֵין דְּעִתִּי שְׂתַחֲוֹל הַשְּׁבוּעָה
אֶלָּא בְּשִׂיתָן לָךְ פְּרָעָה רְשׁוּת, אֲבָל אִם לֹא
יִתֵּן לָךְ רְשׁוּת, אֵין דְּעִתִּי לְהַשְּׁבִיעֶךָ,
וְנִמְצָא שְׂלֹא חָלָה הַשְּׁבוּעָה מִתְּחִילָתָה וְלֹא

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

בו, והיות שאין זה ודאי שיוכל לעשותו, לכן נמנע מלהשביעו על כך באופן של ציווי, כיון שאין הדבר מוחלט שתועיל כנגד פרעה, וכמו שכתב רבנו שיתכן שפרעה יקשה את לבו, לכן היה סומך יעקב על כך שאם יוסף יפציר הרבה, יצליח לעשות כבקשתו. אולם מאחר שראה יעקב שיוסף אינו מסכים להפציר הרבה רק מעט, היה מוכרח יעקב לדבר אליו בלשון ציווי ממש ולהשביעו על כך, כי בכך יהיה בזה גם עיצה להכריח את פרעה אף כשיבקש ממנו פעם אחת. טו. רבינו מתרץ כאן מה שקשה לכאורה, שאם באמת היתה השבועה על תנאי, ואם לא היה

ואמר 'השבעה לי, כלומר, כמו שנשבעת לזולתי הוא פרעה, השבע גם לי. והוא מטעם הנזכר לעיל, פן ימאן פרעה, ויודה על ידי שבועה זו פן יעבור גם שבועתו, כמדובר למעלה. ואז הבין יוסף בדברים, וישבע לו גם הוא. יג. גם באור החיים (שם) ביאר שפירוש 'השבעה לי', הוא כמו על דעתי. אך פירש הענין באופן אחר, עיי"ש. יד. יש לדקדק לפי פירושו של רבינו, מדוע יעקב לא ציוהו מיד בתחילה שישבע לו, ובכך יהיה בזה עצה כנגד פרעה. ונראה שהטעם לכך הוא בסברת רבנו בתחילת דבריו שאין הדרך לאב לצוות את בנו על דבר שאין תלוי

פסוק ועשית
עמדי חסד
ואמת, פרש
רש"י חסד
שעושים עם
המתים הוא
חסד של
אמת שאינו
מצפה וכי

ה

פסוק (בראשית מז, כט) **וְעָשִׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד** **חֶסֶד שְׁעוֹשִׂים עִם הַמֵּתִים הוּא חֶסֶד שֶׁל**
וְאִמָּת, פֶּרֶשׁ רִש"י, 'חֶסֶד וְאִמָּת', **אִמָּת, שְׁאִינוּ מְצַפֵּה לְתִשְׁלוֹם גְּמוּל.**

זרע שמיון המבואר

אשאל גם על השבועה שנשבעתי לך שלא - אגלה שאני מכיר בלשון הקודש ולא אתה, ומתוך שפרעה פחד שמא יתגלה בזיונו

ה

יוסף קיבל שכר עבור הטירחא היתירה בקבורת יעקב

לפי שזוהי שיעושה חסד עם המת ומתעסק בקבורתו, אינו מצפה לתשלום גמול מן המת על המעשה שעשה, שהרי אין ביכולתו של המת לשלם לו גמולו, והוא מתעסק בו לשם מצות גמילות חסד בלבד.^ט

דקדוק בדברי רש"י שיוסף עשה חסד עם אביו בלא תשלום גמול
בפסוק (בראשית מז, כט) **וְעָשִׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד וְאִמָּת, פֶּרֶשׁ רִש"י, חֶסֶד וְאִמָּת, חֶסֶד שְׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם עִם הַמֵּתִים בְּעִנְיַנֵי קְבוּרָתָם, הוּא חֶסֶד שֶׁל אִמָּת - חֶסֶד גָּמוּר,**

ציונים ומקורות

יעקב את השבועה בדעתו, ואמר לו 'השבועה כלומר, על דעתי, שדעתו היתה להשביעו רק בתנאי שפרעה יתרצה לכך, ואם לא יתרצה יתגלה למפרע שהשבועה לא חלה. אך מכל מקום לא רצה יעקב שתנאי זה יתגלה, רק שפרעה ושאר האנשים יחשבו שהשבועה היא בלי תנאי, כדי שיוכל יוסף לאיים על פרעה וכו"ל. יז. לשון הפסוק וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָיו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצַאֲתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת רַגְלַי וְעָשִׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד וְאִמָּת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם. יח. וכן הוא במדרש (ב"ר צו, ה) וְעָשִׂיתָ עִמָּדֵי חֶסֶד וְאִמָּת, וכי יש חסד של שקר, שהוא אמר 'חסד ואמת' למה כן, משל הדיוט אומר, מית בריה דרחמך טעון, מת רחמך פרוק. אמר לו, אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי, הוא חסד של אמת, אל נא תקברני במצרים. יט. כלומר, אבל החסד שעושים עם החיים אינו של נקרא 'חסד של אמת', לפי שזה שעושה את החסד, אינו עושהו רק לשם חסד גמור, אלא מחשב בדעתו שמא יצטרך הוא לאיזה חסד מהאדם שהוא עכשיו עושה לו את החסד.

יכול לקיימה היתה בטילה למפרע, אם כן, שוב לא יחוש פרעה למאן ליוסף, שהרי באופן זה השבועה בטילה. על כן מתרץ רבינו, שהתנאי לא היה ידוע לפרעה. טז. סיכום: מתחילה ביקש יעקב מיוסף שישבע לו שיתאמץ הרבה אצל פרעה, ויפציר בו להרשותו לקברו בארץ ישראל, אבל לא שבועה מוחלטת לקברו שם אף נגד רצון פרעה. ולכן נאמרה בקשת שבועה זו בלשון 'נא' שהוא לשון בקשה, ולא בלשון ציווי. אמנם יוסף לא רצה להשבע כן, לפי שאינו מדרך הארץ להשתדל הרבה אצל המלך, ולכן נשבע לו רק שביקש מעט מפרעה לקבור את אביו בארץ ישראל. ולפיכך הוצרך יעקב לחזור ולהשביע את יוסף בשבועה מוחלטת ובלשון ציווי שיקברנו בארץ ישראל, כדי שיוסף יוכל לאיים על פרעה, שאם יכריחנו להשאל על שבועתו ולהתירה, הוא ישאל גם על השבועה שנשבע לו שלא יגלה שהוא מכיר בלשון הקודש ולא פרעה. אמנם, לפי שיעקב חשש שמא גם כשיאיים עליו יוסף כן, לא ירשה לו פרעה להעלותו למצרים ונמצא שיעבור על השבועה, ואולי מחמת חשש זה לא ירצה יוסף להשבע, על כן תלה

בְּרֵאשִׁים (שם) וּבִיפֶה תֹאֵר (השלם, ב"ר צו, ה).
 וְנִרְאָה לֹמֵר, שְׂיַעֲקֹב לֹא צָוָה לְיוֹסֵף,
 אֶלָּא שְׂלֵא יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם.
 אֶלָּא שְׂיוֹסֵף רָצָה לְהוֹסִיף עַל הַמִּצְוָה,
 וְלִהְיוֹת הוּא עֲצֻמוֹ מִתְּעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ,
 וּכְדִלְקֶמֶן בְּסִמּוּךְ (אות ו). וְנִגְדַּ מַּה
 שְׁהִבְטִיחוֹ שְׂלֵא יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם, זֶה הָיָה

הַקָּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים, שְׁהָרִי רִשׁ"י עֲצֻמוֹ
 כְּתֹב לְקֶמֶן עַל פְּסוּק (שם מח, כב)
 'וְאִנִּי נִתְּתִי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל אֲחִיד', לְפִי
 שְׂאֵתָה טוֹרַח לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתִּי, וְגַם
 אֲנִי נִתְּתִי לְךָ נִחְלָה שְׂתִקְבֵּר בָּהּ, עַכ"ל.
 אִם כֵּן, אִינּוּ עוֹד חֹסֵד שְׂל אֲמַת, שְׁהָרִי
 שְׁלֵם לֹא גְמוּלוֹ שְׂנַתֵּן לוֹ נִחְלָה. וְעִנִּי

זרע שמִשׁוֹן הַמְּבוּאֵר

רש"י, וּבִיפֶה תֹאֵר (השלם, ב"ר צו, ה) שעמדו
 בקושיא זו, וראה בדבריהם מה שתירצו.²⁰

תשלום הגמול ניתן על שהוסיף וטרח
 בעצמו בקבורת אביו

וְנִרְאָה לֹמֵר, שְׂיַעֲקֹב לֹא צָוָה לְיוֹסֵף
 שֶׁהוּא עֲצֻמוֹ יִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ, אֶלָּא שְׂלֵא
 יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם, וּישְׁתַּדֵּל אֲצֵל פְּרַעַה שִׁיתֵּן
 רְשׁוֹת לְהַעֲלוֹתוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֶלָּא שְׂיוֹסֵף
 רָצָה מִעֲצֻמוֹ לְהוֹסִיף עַל הַמִּצְוָה, וְלִהְיוֹת
 הוּא עֲצֻמוֹ מִתְּעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ, שְׂיוֹסֵף עֲצֻמוֹ
 קָבַר אֶת יַעֲקֹב, וּכְדִלְקֶמֶן בְּסִמּוּךְ (אות ו).²¹

וְנִגְדַּ מַּה שְׁהִבְטִיחוֹ יוֹסֵף לְיַעֲקֹב,
 שְׂלֵא יִקְבְּרֵהוּ בְּמִצְרַיִם, זֶה הָיָה 'חֹסֵד שְׂל

והקָשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים²², שְׁהָרִי רִשׁ"י עֲצֻמוֹ
 כְּתֹב לְקֶמֶן עַל הַפְּסוּק (שם מח, כב)²³ 'וְאִנִּי
 נִתְּתִי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל אֲחִיד', לְפִי²⁴ שְׂאֵתָה
 - יוֹסֵף טוֹרַח לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתִּי, לִכֵּן וְגַם
 אֲנִי - יַעֲקֹב, נִתְּתִי לְךָ נִחְלָה שְׂתִקְבֵּר בָּהּ,
 וְאִיזוֹ זֹו, זֹו שְׂכָם, עַכ"ל, וּפִירוּשׁ הַפְּסוּק
 הוּא, שֶׁהָעִיר שְׂכָם תִּינַתֵּן לְיוֹסֵף, חֵלֶק
 אֶחָד נוֹסֵף עַל חֵלְקוֹ עִם שְׂאֵר אַחֵיו, וְאִם
 כֵּן, הַחֹסֵד שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף עִם אֲבִיו, אִינּוּ עוֹד
 'חֹסֵד שְׂל אֲמַת', שְׁהָרִי יַעֲקֹב בִּעֲצֻמוֹ שְׁלֵם
 לֹא גְמוּלוֹ - שְׂנַתֵּן לוֹ שְׂכָר עַל הַחֹסֵד
 שִׁיתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתּוֹ, שְׂנַתֵּן לוֹ נִחְלָה. וְעִנִּי
 בְּרֵאשִׁים [רְבִי אֵלִיהוּ מְזַרְחִין] עַל פִּירוּשׁ

צינונים ומקורות

מכל מקום לא גילה לו אז דבר זה, כדי לראות אם
 יוסף יקבל עליו באהבה, ולכן אמר לו שיעשה עמו
 'חסד של אמת', כלומר, שלא לשם תשלום גמול,
 ולאחר שקיבל עליו באהבה, גילה לו את מתנתו.
 ובמושג וקנים עה"ת לבעלי התוספות תירץ, שכך
 כוונת הפסוק, שיעקב ביקש מיוסף לעשות עמו חסד
 שכשעושים אותו עם שאר המתים הוא 'חסד של
 אמת', אף שאצל יעקב לא היה זה 'חסד של אמת'.
 בדברי דוד להט"ז (בראשית מז) כתב, הכי קאמר
 יעקב, אתה לא תכוין לתשלום גמול אף על פי שאני
 אתן שכרך, כדרך אל תהיו כעבדים המשמשים את
 הרב על מנת לקבל פרס, דודאי יודע העבד ההוא
 שיהיה לו פרס, מכל מקום, לא יהא כוונתו על זה
 הפרס. כד. להלן מבאר רבינו, שאף על פי

כ. רבנו מזכירם להלן בסמוך. כא. לשון
 הפסוק, 'וְאִנִּי נִתְּתִי לְךָ שְׂכָם אֶחָד עַל אֲחִיד אֲשֶׁר
 לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמִי בְּחֶרֶב וּבְקָשָׁתִי'. כב. לשון
 רש"י, 'וְאִנִּי נִתְּתִי לְךָ', לְפִי שְׂאֵתָה לְהִתְעַסֵּק
 בְּקַבּוּרְתִּי, וְגַם אֲנִי נִתְּתִי לְךָ נִחְלָה שְׂתִקְבֵּר בָּהּ, וְאִי זֹו,
 זֹו שְׂכָם, שְׂנַאֲמֵר (יהושע כד, לב) 'זאת עצמות יוסף
 אשר העלו בני ישראל ממצרים קברו בשכם'.
 כג. הר"ם תירץ, שבשעה שהלך יוסף לקבור את
 אביו, כבר קיבל ממנו את ההבטחה על שכם, ונמצא
 שכל העלאת יעקב וקבורתו, היו לשם חסד בלבד.
 ובפירוש הריב"א על התורה תירץ בשם רבינו תם,
 שבשעה שאמר לו כן, לא היה בדעתו לתת לו את
 שכם. וביפה תואר השלם הביא תירוץ זה, וכתב
 שיותר נראה לו, שאף שהיה בדעתו ליתן לו את שכם,

עַל אַחִידָ' (שם פסוק כב), בְּשָׁבִיל שְׁאֵתָה מוֹרֵחַ לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתִּי כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדִי, אִפּי אֲנִי אֶתֵּן לְךָ שְׁכֶם לְהַגְדִּיל כְּבוֹדְךָ, כְּדַאֲמַרְיִנֵּן בְּמִדְרָשׁ (ב"ר פה, ג) וּבְגִמְרָא פֶּרֶק קַמָּא דְסוּטָה (יג, ב), שְׁלָפִי שְׁגַנְבוּהוּ מִשְׁכֶּם, הִצְרַכּוּ לְהַחְזִירוֹ לְשְׁכֶם. וְרֵאוּי שְׁתֵּהִיָּה שְׁלוֹ לְגִמְרֵי, כְּדִי שְׁיִתְהִיָּה קַבּוּר בְּנַחְלָתוֹ דְּוָקָא. שְׁהֵרִי

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אַחִידָ', כְּלוּמַר, בְּשָׁבִיל שְׁאֵתָה עֵתִיד לֵהוּיֹת מוֹרֵחַ לְהִתְעַסֵּק בַּעֲצֻמְךָ בְּקַבּוּרְתִּי, כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדִי¹¹, עַל כֵּן בִּשְׂכַר זֹאת, אִפּי אֲנִי אֶתֵּן לְךָ אֶת הָעִיר שְׁכֶם, כְּדִי לְהַגְדִּיל כְּבוֹדְךָ, וּבְדַאֲמַרְיִנֵּן בְּמִדְרָשׁ (ב"ר פה, ג)¹², וּבְגִמְרָא פֶּרֶק קַמָּא דְסוּטָה (יג, ב), שְׁלָפִי שְׁגַנְבוּהוּ - אַחִי יוֹסֵף אֶת יוֹסֵף, מִשְׁכֶּם, הִצְרַכּוּ לְהַחְזִירוֹ לְשְׁכֶם לְאַחַר מוֹתוֹ שִׁיקְבַר שֶׁם¹³, וְעַל כֵּן רֵאוּי שְׁתֵּהִיָּה הָעִיר שְׁכֶם שְׁלוֹ לְגִמְרֵי, כְּדִי שְׁיִתְהִיָּה קַבּוּר בְּנַחְלָתוֹ דְּוָקָא, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְרַבֵּה כְּבוֹדוֹ¹⁴.

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

דוּמָה, לְלִיסְטִים שֶׁנִּכְסוּ לְמִרְתֵּף אֶחָד שֶׁל יֵיץ, נִטְלוּ קַנְקַן אֶחָד וְשִׁתּוּ, הִצִּיץ עֲלֵיהֶם בַּעַל הַמִּרְתֵּף, אָמַר לָהֶם, יַעֲרֵב לָכֶם, יְבוֹשֶׁם לָכֶם, יִמְתַּק לָכֶם, שְׁתִּיתֶם אֶת הַיֵּיץ, הַחֲזִירוּ אֶת הַקַּנְקַן לְמִקְוָמָה. כֵּן אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשַׁבְטִים, מִכְרַתֶם אֶת יוֹסֵף, הַחֲזִירוּ עֲצֻמוֹתָיו לְמִקְוָמָה. דְּבַר אַחַר, אָמַר לָהֶם יוֹסֵף, לְמִקְוָמָה שְׁגַנְבוּתֵי, שֶׁם תְּחִזְרוּנֵי, ע"כ. וְלִשׁוֹן הַגִּמְרָא, 'קִבְרוּ בְּשֶׁכֶם', מֵאִי שֵׁנָא בְּשֶׁכֶם, אָמַר רַב חַמָּא בְּרַבִּי חֲנִינָא, מִשְׁכֶּם גַּנְבוּהוּ, וְלִשְׁכֶם נַחְזִיר אַבִּידָתוֹ. כַּה. פִּירוּשׁ, מֵה שֶׁנִּקְבַר יוֹסֵף בְּשֶׁכֶם הִיָּה מִשׁוּם שִׁמְשֵׁם נִגְנַב, אִךְ מֵה שֶׁקִּיבַל אֶת הָעִיר שְׁכֶם לְנַחְלָה, שְׁבִזָּה נִתְרַבֵּה כְּבוֹדוֹ שֶׁנִּקְבַר בְּנַחְלָתוֹ, זֶה הִיָּה שֶׁכַר עַל מֵה שֶׁהִתְעַסֵּק בַּעֲצֻמוֹת בְּקַבּוּרָתָה יַעֲקֹב לְהַרְבּוֹת כְּבוֹדוֹ.

חֶסֶד שֶׁל אֵמֶת, שְׁלֹא נָתַן לוֹ שׁוּם תַּשְׁלוּם גְּמוּלָה.

וּבְשֵׁתִיָּה יַעֲקֹב בְּסוּף יָמָיו וְרָאָה מַה שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת, שְׁנֵאָמַר (שם פסוק כא) 'הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם', וְרָאָה שְׁעֵתִיד יוֹסֵף לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתוֹ, אִז אָמַר לוֹ, 'וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אֶחָד

אֵמֶת', שְׁלֹא נָתַן לוֹ עַל כֵּךְ שׁוּם תַּשְׁלוּם גְּמוּלָה. וּבְשֵׁתִיָּה יַעֲקֹב בְּסוּף יָמָיו, וְרָאָה בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ שֶׁעָלָיו, מַה שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת, שְׁנֵאָמַר (שם מה, כא)¹⁵ 'הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם', שֶׁנִּרְאָה מִפְּסוּק זֶה, שֶׁכָּבַר רָאָה יַעֲקֹב אִז בְּרוּחַ קִדְשׁוֹ אֶת מַה שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת, וְכוּדָאִי רָאָה אִז גַּם כֵּן, שְׁעֵתִיד יוֹסֵף לְהִתְעַסֵּק בַּעֲצֻמוֹת בְּקַבּוּרְתוֹ, אִפּי שֶׁלֹא נִצְטוּוּהוּ עַל כֵּךְ, אִז אָמַר לוֹ יַעֲקֹב לְיוֹסֵף (פסוק כב), 'וְאֲנִי נָתַתִּי לְךָ שְׁכֶם אֶחָד עַל

שִׁיּוֹסֵף לֹא נִשָּׂא אֶת אָבִיו כִּשֶׁהֲעִלוּהוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, מְכַל מִקְוָם הוּא לְבַד קִבְרֵ אוֹתוֹ, עֵינֵי"ש. כַּה. לִשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וְיֵאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם'. כו. כְּמִבְּוֹאָר בְּסוּטָה (ט, ב), שִׁיּוֹסֵף רָצָה לִזְכוּת לְקַבּוּר אֶת אָבִיו, וְאִפּי שֶׁלֹא הִיָּה אֶחָד מֵהַאֲחִים שֶׁלוֹ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁהוּא מֶלֶךְ וְחָשׁוּב מִכּוֹלָם, מְכַל מִקְוָם, רָצָה לְהִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרָת אָבִיו, שֶׁנֵּאָמַר (בְּרַאשִׁית נ, ז), 'וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבּוּר אֶת אָבִיו וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם רֶכֶב גַּם פְּרִשִׁים'. לְפִיכֵךְ זָכָה לְכְבוֹד גְּדוֹל בְּקַבּוּרְתוֹ, שֶׁלֹא נִתְעַסֵּק בְּקַבּוּרְתוֹ אֶלֵּא מִשֶׁה שֶׁאֵין גְּדוֹל מִמֶּנּוּ. כו. לִשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, 'זֹאת עֲצֻמוֹת יוֹסֵף' וְגו' (יְהוֹשֻׁעַ כד, לב), מוֹשְׁלִים אוֹתוֹ לְמַה הַדְּבַר

וּמֹשֶׁה הֵעֲלָם מִמִּצְרַיִם, בְּדַכְתִּיב וּמֹשֶׁה בּוֹ מֹשֶׁה, אֲלֵא וְדָאֵי מִפְּנֵי
 שְׂיֹתְעַסְק זָכָה בְּעַצְמוֹת אָבִיו וְכוּ' (סוּטָה
 שְׁמוֹת יג, יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת
 עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. וְלִמָּחָה זָכָה יוֹסֵף

זָרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וכך הוא פירושו הפסוקים, וַיֵּאמֶר
 יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הֲגֵה אֲנֹכִי מֵת
 וְהִיָּה אֲלָקִים עִמָּכֶם וְהִשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל
 אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם, ואמנם כולכם עתידים
 שיעלו את עצמותיכם לארץ ישראל,
 אך בכל זאת כבודו של יוסף יתרבה
 יותר, לפי שהוא עתיד לטרוח בעצמו
 בקבורת יעקב אף שלא נצטווה בכך,
 ולפיכך הוא יקבל את שכם להיות לו
 לנחלה, ושם יקבר כדי להרבות כבודו,
 וזהו מה שנאמר מיד בפסוק שלאחריו
 וַאֲנִי נִתְתִּי לָךְ שְׂכָם אֶחָד עַל אֲחִיךָ
 אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמָרִי בְּחֶרְבִי
 וּבְקִשְׁתִּי.

יוסף היה מרובה מכבודם של שאר
 השבטים, וּמֹשֶׁה רבינו בעצמו, הֵעֲלָם -
 את עצמות יוסף מִמִּצְרַיִם, בְּדַכְתִּיב (שמות
 יג, יט)⁷⁷ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף
 עִמּוֹ⁷⁸, וְלִמָּחָה באמת זָכָה יוֹסֵף שְׂיֹתְעַסְק בּוֹ
 מֹשֶׁה בעצמו, אֲלֵא וְדָאֵי מִפְּנֵי שְׂיֹסֵף זָכָה
 - שרצה לזכות להתעסק בְּעַצְמוֹת אָבִיו
 וְכוּ' וטרח בעצמו בקבורתם, כמבואר
 בגמרא (סוטה שם⁷⁹). ובשכר זאת, גם כן
 קיבל יוסף את העיר שכם, כדי שיקבר
 בנחלתו שגם בזה יתרבה כבודו. ועוד
 צפה יעקב אבינו באמרו 'והשיב אתכם',
 שאת עצמות יוסף יעלה משה רבינו
 עצמו.

ציונים ומקורות

המהר"ל דיסקין זצ"ל (פרשת בשלח ד"ה ויסב),
 שהיות ויוסף נחלק לשני שבטים, והיות ובני ישראל
 היו עמוסים בביות מצרים, חשש משה רבנו ע"ה
 שמא יאמרו שבט לחברו שהם יקחו עצמות יוסף,
 ואין זה לכבודו של יוסף, לכן לקח משה רבנו ע"ה
 את עצמות יוסף עמו. וברוא דמאיר (על הפענח רוא,
 פרשת בשלח סק"ח) כתב, שבתחילה לקחם משה,
 ואח"כ נשאו שבטו של יוסף, לקיים את השבועה
 שהשביעם יוסף. וראה עוד בזה במדרש אליעזר
 (פרשת בשלח סימן ד). ובדברי רבנו אנו למדים טעם
 מחודש ונפלא מפני מה זכה יוסף לכך, והיינו שמפני
 שהתעסק בקבורת אביו בעצמו כדי להרבות כבודו,
 משום כך נתרבה כבודו שמשו רבנו עסק בהעלאת
 עצמותיו. לוי דברי הגמרא הובאו לעיל
 בהערה.

כשתהיו עולין. ומנין אף עצמות של שבטים העלו
 עמו, שנאמר 'אתכם'. וכן בילקוט שמעוני (בשלח
 רמז רכז) אמרו, שכל עצמות השבטים נכנסו לארץ,
 ודרשו מהפסוק והעליתם עצמותי מזה 'אתכם'
 דייקא. לד. לשון הפסוק, וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת
 עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הַשְּׂבִיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר פְּקֹד יִפְקֹד אֲלֵקִים אֶתְכֶם וְהִעֲלִיתֶם אֶת עַצְמוֹתַי
 מִזֶּה אֶתְכֶם. לה. ובירושלמי (סוטה פ"א ה"י)
 מבואר, שכל שבט ושבט העלה עצמות ראש שבטו
 עמו. בנפש דוד (להרב דוד די מודינה זצ"ל, פרשת
 בשלח ד"ה זוהר ויקח משה) דדק, למה לא עסקו
 שבטו של יוסף בהעלאת העצמותיו, כשם שעסק כל
 שבט ושבט בעצמות הנוגעות לשבטו. וביאר בדרך
 סוד, ששניהם שייכים כאחד בבחינה אחת דו"א,
 ולכן לא היתה שייכת מצוה זו אלא למשה. וכתב

טו

גַּמְרָא דְּסוּטָה פִּרְק קַמָּא (יג, א), תְּנָא, שֶׁל יַעֲקֹב בְּאוֹתָהּ הַמְעָרָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּ מַהֲרַשָּׁ"א (שם ח"א ד"ה ומ"ש שבאו), וְעֵינֵי שָׁם, אֵיךְ בְּשִׁבִיל זֶה נִהְפְּכָה דַעְתָּם מִמָּה שֶׁהִיְתָה בַּתְּחִלָּה.

נְטָלוּ בְּלָם בְּתַרְיָהֶם וְכוּ'.
קֶשָׁה, אִם הִיְתָה פּוֹנְתָם לְבֹא לְמַלְחָמָה, כִּדְרֵי לְעַבְב קְבוּרָתוֹ

וְיֵשׁ לֹאמֵר, דְּבִלְאוּ הָכִי קֶשָׁה עַל יוֹסֵף, לָמָּה הִנִּיחַ כְּתָרוֹ בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל

מאמרם ז"ל
 תנא קלם
 למלחמה
 באו כיון
 שראו כתר
 של יוסף
 תלוי בארנו
 של יעקב
 וכי

זֶרַע שְׁמֻשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

טו.

יעקב אבינו ראוי למלכות ולא נאמרה בו מיתה

יעקב לְמַלְחָמָה, כִּדְרֵי לְעַבְב קְבוּרָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב בְּאוֹתָהּ הַמְעָרָה - בַּמְעַרְת הַמְּכַפְּלָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתַבּ מַהֲרַשָּׁ"א (ח"א ד"ה ומ"ש שבאו), וְעֵינֵי שָׁם^ט, אִם כֵּן, אֵיךְ בְּשִׁבִיל זֶה שָׂרָאוּ אֶת כְּתָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי עַל גְּבִי אֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִהְפְּכָה דַעְתָּם מִמָּה שֶׁהִיְתָה בַּתְּחִלָּה, וְחִזְרוּ בֵּהֶם מִלֵּהִילָחֵם עִם בְּנֵי יַעֲקֹב^י.

הַנַּחַת הַכְּתָר מִזְרָה שִׁיעֲקֹב אֲבִינוֹ עוֹדֵנוּ חַי וְיֹשֵׁ לֹאמֵר בְּהַקְדָּם יוֹשֵׁב קוֹשֵׁיָא נּוֹסַפְתָּ, דְּבִלְאוּ הָכִי קֶשָׁה עַל יוֹסֵף, לָמָּה נִהַג אֲבִינוֹ גִּיְנוּנֵי מַלְכוּת וְהִנִּיחַ כְּתָרוֹ בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, וְהָא פְּתִיב (קהלת ה, ח) 'אֵינִי שְׁלֹטוֹן

כתרו של יוסף

מנע את מלחמת האומות בבני יעקב

אֲמָרוּ בְּגַמְרָא דְּסוּטָה פִּרְק קַמָּא (יג, א), תְּנָא^{יב}, בְּלָם - כָּל מַלְכֵי עֵשׂוֹ וְיִשְׁמַעֲאֵל וּבְנֵי קְטוּרָה, לְמַלְחָמָה כְּנֹגַד בְּנֵי יַעֲקֹב בְּאוֹ, לְמַנּוּע מֵהֶם מִלְקָבוֹר אֶת יַעֲקֹב בַּמְעַרְת הַמְּכַפְּלָה^{יג}, וּבִיּוֹן שָׂרָאוּ הַמַּלְכִּים אֶת כְּתָרוֹ שֶׁל יוֹסֵף תְּלוּי בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, נִכְנַעוּ בַּפְּנִיָּהִם וְנָטְלוּ בְּלָם אֶת בְּתַרְיָהֶם וְכוּ', וְתִלְאוּם בְּאֲרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְכַבּוֹדוֹ.

וּבִיאוֹר דְּבַרֵי הַגַּמְרָא קֶשָׁה, שֶׁאִם הִיְתָה פּוֹנְתָם שֶׁל מַלְכֵי הָאוּמוֹת, לְבֹא עַל בְּנֵי

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

באו בני חת להתעורר עמהן על הקבורה. לט. בעיון יעקב (סוטה יג, א) ביאר עומק הענין, שנכנעו מפני יוסף שפרנס אותם בשנות הרעב. מ. לשון הגמרא, הכי אמר רבי יוחנן, יעקב אבינו לא מת, אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדינא וחנטו חנטייא וקברו קברייא, אמר ליה מקרא אני דורש, שנאמר (ירמיהו ל, י) 'זאתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים', מְקִישׁ הוּא לְזַרְעוֹ מִה זֶרְעוֹ בְּחַיִּים אִף הוּא

לו. כמבואר בדברי רבנו להלן בסמוך בשם מהרש"א (סוטה יג, א ח"א ד"ה ומ"ש שבאו). לח. לשון מהרש"א, ומה שאמרו שבאו כולם למלחמה כו', מפורש בבראשית רבה עיין שם, והוא שבאו שלא יקבר יעקב במערת המכפלה כדלקמן. נראה עוד בגמרא (סוטה יג, א) שעשו יצא לעכב את קבורת יעקב במערת המכפלה, בטענה שכבר נטל יעקב חלקו בקבורתה של לאה במערה. ובמדרש רבה איתא (בר"ר צח, יז), בשעה שעלו לקבור את אבינו יעקב

בְּעֶצְמָם הַדְּבָר הַזֶּה שְׁיַעֲקֹב עֲדוֹן הוּא חַי,
וְנִתְּיָרָאוּ, וּמִשׁוּם הָכִי נִהְפְּכָה דַעְתָּם
מִמָּה שֶׁהָיָה בַתְּחִלָּה, שֶׁהָיוּ סְבוּרִים שְׁמַת
יַעֲקֹב.

וְהַמַּעַם הוּא, שֶׁהָרִי הַשְּׁלֵשָׁה אָבוֹת
תִּקְנּוּ הַפָּנִים שֶׁעָשָׂה אָדָם
הָרִאשׁוֹן בְּעִבּוּרָה זָרָה גְלוּי עֲרִיזוֹת
וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּעִשְׂרָה

יַעֲקֹב, וְהָא פְתִיב (קהלת ה, ח) 'אִין שְׁלִטוֹן
בְּיוֹם הַמָּוֹת'.

וְצָרִיךְ לֹמַר, שֶׁרְצָה לְהַנִּיחַ כְּתָרוֹ עַל
אָרוֹנוֹ, כְּדִי לְרַמֵּז שְׁיַעֲקֹב אָבִינוּ
לֹא מָת (תענית ה, ב), וְזֶה הוּא סִימָן מִכְּהֵק,
שְׁדוּקָא הוּא רְאוּי לְקַבֵּר בְּמַעְרַת
הַמְּכַפְּלָה וְלֹא עָשׂוּ.
וְכִיּוֹן שְׁאוֹתָם הַמְּלָכִים רְאוּ זֶה, הִבְיָנוּ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הַמְּכַפְּלָה, וּמַחֲמַת כֵּן נִתְּיָרָאוּ מִלְּהַלֵּחַם
עִמָּם וּלְמַנּוּע קְבוּרָתוֹ בַּמַּעְרָה. וּמִשׁוּם הָכִי
נִהְפְּכָה דַעְתָּם מִמָּה שֶׁהָיָה בַתְּחִלָּה, שֶׁהָיוּ
סְבוּרִים שְׁמַת יַעֲקֹב, וְאִין לוֹ זְכוּת קְדִימָה
לְהִיקָבֵר בַּמַּעְרַת הַמְּכַפְּלָה.

הַאֲבוֹת נִקְבְּרוּ אֲצֵל אָדָם הָרִאשׁוֹן
לְפִי שְׁתִּיקָנו אֶת פִּגְמוֹ

וְהַמַּעַם שֶׁהִקְרוּי חַי בְּמִיתָתוֹ, הוּא
הָרִאוּי לְהִקְבֵּר בַּמַּעְרַת הַמְּכַפְּלָה, הוּא,
שֶׁהָרִי הַשְּׁלֵשָׁה אָבוֹת - אֲבָרָהם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב, תִּקְנּוּ אֶת הַפָּנִים שֶׁעָשָׂה אָדָם
הָרִאשׁוֹן בַּחֲטָא עֵץ הַדַּעַת, בְּעִבּוּרָה זָרָה,
גְלוּי עֲרִיזוֹת, וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים²⁰, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב

בְּיוֹם הַמָּוֹת, וְאִין נוֹהֲגִים מִלְּכוּת לְאַחַר
מִיתָה.

וְצָרִיךְ לֹמַר, שְׁיִוֹסֵף רְצָה לְהַנִּיחַ כְּתָרוֹ
עַל אָרוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, כְּדִי לְרַמֵּז שֶׁעוֹדֵנו
רְאוּי גַם עַכְשֵׁיו לְמִלְכוּת, וְזֶהוּ סִימָן
שְׁיַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מָת וְהוּא חַי לְעוֹלָם
(תענית ה, ב)²⁰, וְזֶה שֶׁעוֹדֵנו בְּחַיִּים הוּא סִימָן
מִכְּהֵק שְׁדוּקָא הוּא רְאוּי לְקַבֵּר בְּמַעְרַת
הַמְּכַפְּלָה, וְלֹא עָשׂוּ וְכַדְלָהֵלֶן.

וְכִיּוֹן שְׁאוֹתָם הַמְּלָכִים רְאוּ זֶה שֶׁהַנִּיחַ
יוֹסֵף אֶת כְּתָרוֹ עַל גְּבֵי אָרוֹנוֹ, הִבְיָנוּ
בְּעֶצְמָם הַדְּבָר הַזֶּה שְׁיַעֲקֹב עֲדוֹן הוּא חַי²⁰,
וּלְפִיכֵן הוּא הָרִאוּי לְהִיקָבֵר בַּמַּעְרַת

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

(פְּרֻשַׁת בְּהַר קִיָּא, ב) שֶׁאָדָם הָרִאשׁוֹן פָּגַם בְּשִׁלְשֵׁתָם,
עַד שֶׁבָּא אֲבָרָהם אֲבִינוּ וַיִּשְׁכַּר צִלְמִים שֶׁל אֲבִיו, וּמִסֵּר
נַפְשׁוֹ בְּאוֹר כְּשִׁדִּים וַתִּיקֵן חֲטָא עִבּוּדָה זָרָה. וַיִּצְחָק
מִסֵּר נַפְשׁוֹ לְשַׁחֲטָהּ, וַתִּיקֵן שְׁפִיכוֹת דָּמִים. וַיַּעֲקֹב
תִּיקֵן גִּילּוּי עֲרִיזוֹת בְּכֵן שֶׁעֲבַד עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים בְּשִׁבִּיל
רַחֵל עֵי"ש. מִגַּזְזֵה לְשׁוֹנוֹ (בְּקִצְרָה) שֶׁל עֲשָׂרָה
מֵאֲמֵרוֹת (פְּרָקִים יז-יח), הַמְּרַגְלִית שֶׁהִיָּתָה תְלוּיָה
בְּצוּאָרוֹ (ב"ב טז, ב) וְכוּ', וְכֵן חוּלָה הַנֶּפֶשׁ הָרוּאָה
בְּתַהֲרָתָהּ, מִיָּד מִתְּרַפָּא מַעֲוֹן עִבּוּדָה נִכְרִיהַ שְׁלִקָּה שְׁמִין
מִנְהוּ בְעֵטְיוֹ שֶׁל נַחֲשׁ וְכוּ', וְכַשֵּׁהֵא אֲבָרָהם אֲבִינוּ ע"ה
מִבְּקַשׁ רַחֲמִים עַל סְדוּם אֲמַר 'זֹאנְכִי עֶפְרָא וְאֶפְרָא'

בְּחַיִּים. מֵא. וְאִין שְׁיִיךְ לֹמַר בּו 'אִין שְׁלִטוֹן
בְּיוֹם הַמָּוֹת', כִּי לֹא נִאֲמַרְהָ בּו מִיתָה, וְעוֹדֵנוּ בְּחַיִּים.
מִב. בְּגַמְרָא (סְנַהֲדְרִין נו, ב) דְּרַשׁוּ בְּפִסְקוֹ (בְּרַאשִׁית
ב, טז) 'וַיִּצַּח ה' אֱלֹהִים עַל אָדָם לְאָמֵר', 'אֱלֹהִים' זֶה
אֲזַהֲרֵת עִבּוּדָה זָרָה, 'עַל אָדָם' זֶה אֲזַהֲרֵת שְׁפִיכוֹת
דָּמִים, 'לְאָמֵר' זֶה אֲזַהֲרֵת גִּילּוּי עֲרִיזוֹת. וּבְשׁוֹלֶשֶׁתָם
פָּגַם, בְּעִבּוּדָה זָרָה, כְּשִׁבְקָשׁוֹ כָּל הַמְּלָאכִים
לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְפָנָיו (ב"ר ח ז). בְּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, כְּשִׁגְרָם
מִיתָה לְכָל בְּאֵי עוֹלָם (בְּמִדְבָר כג יג). בְּגִילּוּי עֲרִיזוֹת,
כְּשֶׁלֵּא הִמְתִּין מִלְּבוֹא לְאִשְׁתּוֹ עַד הַשְּׁבַת (פְּרִי עֵץ חַיִּים
שֶׁעַר ר"ה פ"א). וְעַנְיָן זֶה מְבוּאָר בְּאַרְיִכוֹת בְּזוּהַר

לְעֵלְמָא (וזהר פרשת בראשית, לה, ב), וַיַּעֲקֹב
תָּפַס בְּאֵילָנָא דְחַיִּי (וזהר פרשת בשלח מח, ב),
מִשׁוּם הָכִי אֵיתָא בְּזִהַר פְּרִשְׁת וַיִּשְׁלַח דָּף
קַס"ח (עמוד א), דְּמֵאֵן דְּחַיִּי יַעֲקֹב בְּחֵלְמָא,
חַיִּין מִתּוֹסְפֵן לֵיה, וַעֲיִין שָׁם.

מֵאֲמֻרֹת מֵאֲמַר חֲקוֹר דִּין חֶלְק ג' פֶּרֶק
י"ז, וַעֲיִין שָׁם, וְשִׁבְחָן שְׁל אָבוֹת הוּא
יַעֲקֹב, כְּדֵאֵיתָא בְּזִהַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת
(פרשת חיי שרה קלג, א; ויצא קסג, ב), וְלֹא עוֹד,
אֵלָא שְׂאָרְם הֲרֵאשׁוֹן הֵבִיא אֵילָנָא דְּמוֹתָא

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וְאֵילוּ יַעֲקֹב תָּפַס וְנֵאחֲזוּ בְּאֵילָנָא דְחַיִּי -
בְּעַץ הַחַיִּים (וזהר פרשת בשלח מח, ב)¹⁰, וּבְכַךְ
תִּיקַן אֶת חֲטָאוֹ שֶׁל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן, שֶׁהֵבִיא
מִיתָה לְעוֹלָם. וּמִשׁוּם הָכִי, אֵיתָא בְּזִהַר
פְּרִשְׁת וַיִּשְׁלַח דָּף קַס"ח (עמוד א), דְּמֵאֵן דְּחַיִּי
יַעֲקֹב בְּחֵלְמָא חַיִּין מִתּוֹסְפֵן לֵיה - מִי
שְׂרוּאָה אֶת יַעֲקֹב בְּחֵלְמוֹ, סִימָן הוּא
שְׁנִיתוֹסְפוֹ לוֹ שְׁנוֹת חַיִּים, וַעֲיִין שָׁם¹¹.

הַרמ"ע מִפֶּאֱנֹנוּ, בְּעֵשְׂרָה מֵאֲמֻרֹת, מֵאֲמַר
חֲקוֹר דִּין חֶלְק ג' פֶּרֶק י"ז, וַעֲיִין שָׁם¹². וְהָרִי
שִׁבְחָן שְׁל אָבוֹת וְהַמּוֹבְחָר שְׁבָהֶם, הוּא
יַעֲקֹב, כְּדֵאֵיתָא בְּזִהַר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת (פרשת
חיי שרה קלג, א; ויצא קסג, ב)¹³. וְלֹא עוֹד, אֵלָא
נִתְחַד יַעֲקֹב כַּכֵּךְ, שְׂאָרְם הֲרֵאשׁוֹן בְּחֲטָאוֹ
הֵבִיא אֵילָנָא דְּמוֹתָא לְעֵלְמָא - אֶת אֵילָן
הַמּוֹת לְעוֹלָם (וזהר פרשת בראשית, לה, ב)¹⁴,

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

לְעוֹלָם, וְזֶה לֶשׁוֹן הַזוֹהַר (בְּרֵאשִׁית לֵה, ב), אֵילָנָא דֵּא
אֵילָנָא דְּמוֹתָא אִיהוּ (כְּמָה דְּכַתִּיב (בְּרֵאשִׁית ב, יז)
וַיַּעֲמֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ), מֵאֵן דְּנִטִּיל
לֵיה בְּלַחְדוּרֵי מִיִּית, דֵּהָא סָמָא דְּמוֹתָא נְטִיל (בְּגִין
דְּאִיהוּ מִפְּרִישׁ לֵיה מִן חַיִּין), וְעַל דֵּא כִּי בְּיוֹם אַכְלָךְ
מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת. [עַץ הַדַּעַת הוּא אֵילָן הַמוֹת, (כְּמוֹ
שְׁכַתוֹב וַיַּעֲמֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ) מִי
שְׁלוֹקָה אוֹתוֹ לְבַדּוֹ בְּלִי עֵץ הַחַיִּים סוֹפוֹ לְמוֹת, שֶׁהָרִי
סָם הַמוֹת לָקַח (בְּשִׁבְלִי שֶׁהוּא מִבְּדִיל אוֹתוֹ מִן הַחַיִּים),
וְעַל זֶה נֹאמַר כִּי בְּיוֹם אַכְלָךְ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת].
מִזֶּה לֶשׁוֹן הַזוֹהַר (פְּרִשְׁת בְּשִׁלַּח מַח, ב), יַעֲקֹב אַחִיד
בְּאֵילָנָא דְּחַיִּי דְּלִית בֵּיה מוֹתָא לְעַלְמִין, דְּכַל חַיִּין
בְּהוּא אֵילָנָא אֲשַׁתְּכַלְלוּ, וְיֵהָב חַיִּין לְכָל אֵינּוֹן דֵּאֲחִידִין
בֵּיה, וּבְגִין כֵּךְ יַעֲקֹב לֹא מִית. [יַעֲקֹב נֵאחֲזוּ בְּעֵץ הַחַיִּים
שְׂאִין בּוֹ מִיתָה לְעוֹלָם, שְׁכַל הַחַיִּים נִתְקַנוּ בְּאוֹתוֹ הָעֵץ,
וְהוּא הַנּוֹתֵן חַיִּים לְכָל אֱלוֹ שְׂנֵאחֲזִים בּוֹ, וְעַל כֵּן אֲמַרוּ
חַז"ל יַעֲקֹב אֲבִינוּ לֹא מֵת]. מִזֶּה לֶשׁוֹן הַזוֹהַר,
יַעֲקֹב אֵילָנָא דְּחַיִּי הוּוּ וְכוּ', אֲמַר רַבִּי יִיסָא, אֲנָא
שְׁמַעְנָא, דְּכַל מֵאֵן דֵּאֲשַׁתְּכַל בְּחַלְמִיָּה, וְחָמָא לֵיה
לִיעֲקֹב מְקַסְטֵר בְּקוֹסְפוּי, חַיִּין אֲתוֹסְפֵן לֵיה. [יַעֲקֹב הִיָּה
עֵץ הַחַיִּים וְכוּ', אֲמַר רַבִּי יִיסָא אֲנִי שְׁמַעְתִּי שְׁכַל מִי
שְׂרוּאָה אֶת יַעֲקֹב בְּחֵלְמוֹ, וְרוּאָה אֶת יַעֲקֹב בְּיוֹפּוֹ
וּבְזוּהָרוֹ, חַיִּים נִתּוֹסְפוֹ לָן]. מִזֶּה לֶשׁוֹן הַגְּמֵרָא

(בְּרֵאשִׁית כח, יז), פִּירוּשׁ, 'עֶפְרָא' מִן הַיְצִירָה הֲרֵאשׁוּנָה
שְׁנֹלוֹה אֵלּוֹ כְּאֵמֹר, 'וְאֶפְרָא' מֵאוֹר כְּשָׁדִים, שְׁקִיִּים
בְּעַצְמוֹ 'פְּסִילֵי אֱלֹהִים תִּשְׂרַפּוּן בְּאֵשׁ' (דְּבָרִים ז, כה),
מִמָּה שְׁבָקְשׁוּ כָל הַבְּרִיּוֹת לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ לְאָדָם
הֲרֵאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא קָבְלוּ, נִמְשָׁךְ טְעוּתָן זֶה לְהֵם
מֵאֲכִילָתָם עֵץ הַדַּעַת, שֶׁהִמְרִיד אוֹתָם לְשָׁמַיִם וְכוּ'.
בְּהַעֲקֵד יַעֲקֹב עַל גְּבִי הַמְּזוּבָּה, נִעֲקָד עִמּוֹ רוּחוֹ שֶׁל אָדָם,
וְכוֹפֵר בְּרִיתוֹ אֶת מוֹת, מַעֲוֹן שְׁפִיכוֹת דָּמִים שְׁנִכְלַל
בְּעִטּוֹ שֶׁל נַחֲשׁ. וְעוֹן גְּלוּי עֲרִיּוֹת, כִּבְר זְכַרְנוּ שְׁנַעֲשֵׂה לוֹ
פּוֹעַל דְּמִיּוּנֵי בְּחַפְזוֹתָ שֶׁל אָדָם לְהִזְקֵק לְאִשְׁתּוֹ, וּמִשֵּׁם
נִמְשַׁכָּה לוֹ תְּקֵלָה אַחַר תְּקִ"ל שְׁנָה, שֶׁהוּלִיד מְלִילִין
רוּחִין וְשָׂרִיָּן, כְּמֵאֲמַר חַז"ל (עֵירוּבֵין יח, ב) וְכוּ', וְנִתְקַן
אוֹתוֹ עוֹן בְּשׁוֹפְרֵיהּ דִּיעֲקֹב מַעֲיִן שׁוֹפְרֵיהּ דֵּאָדָם הֲרֵאשׁוֹן
(כ"מ פד, א), אֲשֶׁר הִפְקֵד אֲתוֹ, הִיא נִשְׁמַתוֹ אֲשֶׁר
הִגְלַתָּה עִמּוֹ לְחָרָן, בְּצַאֲתוֹ לְחֹזֵר עַל אֲבֵרָתוֹ, וְהוֹתַרְתָּ
לוֹ שֵׁם שְׁתֵּי אַחִיוֹת בְּקְדוּשָׁה וּבְהַזְדַּמְנוּת. מִד. כן
הוּא בְּזוּהַר (פְּרִשְׁת חַיִּי שְׂרָה), יַעֲקֹב דֵּאִיהוּ שְׁבָהָא
דֵּאֲבָהָן. וְעוֹד אֵיתָא בְּזוּהַר (פְּרִשְׁת וַיַּצֵּא), יַעֲקֹב אִיהוּ
תוֹשְׁבֵהָא דֵּאֲבָהָן, וְאִיהוּ כְּלָלָא דְּכֻלָּהוּ. [נּוֹבָא וְרֵאָה,
יַעֲקֹב הוּא בְּחִיר הָאֲבוֹת, וְהוּא כּוֹלֵל אֶת כּוֹלָם]. וַעֲיִין
עוֹד בְּמַדְרַשׁ (ב"ר עו, א), הַבְּחוֹר שְׁבָאֲבוֹת זֶה יַעֲקֹב
שְׁנֵאֲמַר (תְּהִלִּים קְלָה, ד) כִּי יַעֲקֹב בְּחָר לוֹ יְה'.
מִזֶּה אָדָם הֲרֵאשׁוֹן בְּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת הֵבִיא מִיתָה

(ה, ב), מה זָרְעוּ בְּחַיִּים אִף הוּא בְּחַיִּים. וְעוֹד, לְפִי שֶׁהוּא גָמַר הַתְּקוּן, מֵה שְׂאִין בֶּן אֲבֵרָהּם וַיִּצְחַק, שְׁלֹא תִקְנוּ אֶלֶּא עֲבוּדָה זָרָה וְשִׁפְיֹת דְּמַיִם, וְעֵדִין נִשְׁאָר לְתַקֵּן גְּלוֹי עֲרִיזוֹת.

וּבְהִכִּי נִיחָא מַה שֶׁכָּתַב הָעֵינִן יַעֲקֹב
(סוּטָה שם), שֶׁהֲלֹ"ו בְּתָרִים הֵם לְרַמּוֹז שְׁנֵי פְעָמַיִם ח"י ח"י, בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

וּמַעֲתָהּ, הוֹאִיל שֶׁהָאֲבוֹת תִּקְנוּ הַפְּגָמִים שֶׁל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן, מִן הֲרֵאשׁוֹן הוּא שִׁיְהִי נִקְבְּרִים אֶצְלוֹ בְּמַעֲרָה, לֹא כֵן עָשׂוּ, שֶׁאֲדַרְבָּא קַלְקַל וְלֹא תִקֵּן כְּלוּם.

וְעַקְר הַשִּׁבְחָה שֶׁל יַעֲקֹב הֵינּוּ לְפִי שֶׁהִיְתָה מִפְּתוֹ שְׁלֵמָה, שְׁלֹא הָיָה שׁוּם דְּפִי בְּבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָר הָאֲבוֹת, וּמִשׁוּם הִכִּי אָמְרוּ בְּפֶרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית

◆ **זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר** ◆

אֲבִינוּ לֹא מַת, וְהוֹקֵשׁ הוּא לִזְרַעוֹ, מֵה זָרְעוּ בְּחַיִּים אִף הוּא עֲצַמּוֹ בְּחַיִּים¹, וְרַמּוֹז יֵשׁ בְּדַבְרֵי, כִּיּוֹן שְׁכַל זֶרַעוֹ כְּשֵׁרִים וְחֲשׁוּבִים חַיִּים, לְפִיכֵךְ גַּם הוּא עֲצַמּוֹ אִינוּ מַת לְעוֹלָם הוּא בְּחַיִּים.

שִׁבְחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב מִשׁוּם שִׁגְמוֹר אֶת הַתְּקוּן

וְעוֹד טַעַם שֶׁהִיָּה יַעֲקֹב מְשׁוּבָח מֵאֲבוֹתָיו, לְפִי שֶׁהוּא גָמַר הַתְּקוּן שֶׁל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן, מֵה שְׂאִין בֶּן אֲבֵרָהּם וַיִּצְחַק שְׁלֹא תִקְנוּ אֶלֶּא פִגְמֵי עֲבוּדָה זָרָה וְשִׁפְיֹת דְּמַיִם, וְעֵדִין הִיָּה נִשְׁאָר לְתַקֵּן אֶת הַפְּגָם שֶׁל גְּלוֹי עֲרִיזוֹת². וְכִיּוֹן שֶׁהוּא הַשְּׁלֵמִים תִּיקוּן הַפְּגָם שֶׁל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן, גְּדוּלָה מַעֲלָתוֹ עַל אֲבוֹתָיו.

וּמַעֲתָהּ, הוֹאִיל שֶׁהָאֲבוֹת תִּקְנוּ אֶת הַפְּגָמִים שֶׁל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן, מִן הֲרֵאשׁוֹן הוּא שִׁיְהִי נִקְבְּרִים אֶצְלוֹ בְּמַעֲרָה. אֲבָל לֹא כֵן עָשׂוּ, שֶׁאֲדַרְבָּא קַלְקַל וְלֹא תִקֵּן כְּלוּם, וּמִשׁוּם כֵּךְ בּוֹדָאִי אִינוּ רְאוּי לְהִיְתָה קְבוּרָה בְּמַעֲרָה אֶצֶל אָדָם הֲרֵאשׁוֹן.

יַעֲקֹב הוּא בַחֲרֵי הָאֲבוֹת וְנַחֲשָׁב חֵי לְפִי שִׁמְטָתוֹ שְׁלֵימָה

וְעַקְר הַשִּׁבְחָה שֶׁל יַעֲקֹב יוֹתֵר מִשְׁאֵר הָאֲבוֹת, הֵינּוּ, לְפִי שֶׁהִיְתָה מִפְּתוֹ שְׁלֵמָה, כְּלוּמֵר שְׁלֹא הָיָה שׁוּם דְּפִי - פִּגְמֵי וְחֲסֵרוֹן בְּבָנָיו, כְּמוֹ שֶׁאָר הָאֲבוֹת שֶׁהִיָּה דּוּפִי בְּבָנֵיהֶם, וּמֵאֲבֵרָהּם נוֹלַד יִשְׁמַעֲאֵל, וּמִיִּצְחָק נוֹלַד עֲשׂוֹ³, וּמִשׁוּם הִכִּי אָמְרוּ בְּגִמְרָא, בְּפֶרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית (ה, ב), יַעֲקֹב

◆ **צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת** ◆

ישמעאל וכל בני קטורה, יצחק יצא ממנו עשו וכל אלופי אדום, אבל יעקב מטתו שלימה כל בניו צדיקים, הדא הוא דכתיב (בראשית מב, יא) 'כלנו בני איש אחד נחנו'. מט. כי בכל דור יש מזרעו בחיים, והוקש הוא לזרעו, וכמו שהם בחיים אף הוא חשוב תמיד בחיים. ג. כפי שהתבאר בספר עשרה מאמרות שהובא בדברי רבנו.

(שבת קמו, א), דאמר רבי אבא בר כהנא, עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו, אברהם הוליד את ישמעאל, יצחק הוליד את עשו, יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי, ע"כ. וכן הוא במדרש (ויק"ר לו, ה), ולמה נאמר (ויקרא כו, מב) באברהם וביצחק 'אף', ולא נאמר ביעקב 'אף', על ידי שהיתה מטתו שלימה לבניו, אברהם יצא ממנו

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

המתבאר אתי שפיר מאד, שהנחת הכתרים היה להודיע שיעקב לא מת ונשאר חי, וכיון שהוא חי לעולם, יש להם לפסוק ממלחמתם עם בני יעקב, כי זה מוכיח שתיקן בשלימות את ענין חטאו של אדם הראשון, והוא הראוי להיקבר במערת המכפלה ולא עשו.

וּבְהֵבִי נִיחָא - ובזה מובן, מֵה שְׁכָתַב הָעֵינִן יַעֲקֹב (סוטה שם), שְׁחֵל"ו בְּתָרִים שְׁתֵּלוּ הַמְּלָכִים עַל אַרְוֹנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, הֵם לְרִמּוֹ - בגימטריא שְׁנֵי פְּעָמִים ת"י ת"י - שעולה בגימטריא ל"ו, כי יעקב אבינו חי בְּעוֹלָם תָּוָה, וְחֵי גַם בְּעוֹלָם הַבָּא. ולכאורה אין מובן שייכות רמז זה לכאן. אולם לפי

ספר 'זרע שמשון' המנוקד

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקד הלאחד הוא תענוז

ספר 'זרע שמשון' בחמש כרכים

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקב הלאחד הוא תענוז

לא בא בבושם הזה

ניתן להשיג
בכל חנויות הספרים
המובחרות

הביאו ברכה
וישועה
לביתכם

לפרטים: 02-80-80-500

ראה זה חדש

